

Flaskhalsar vid övergång till reguljär utbildning

© Arbetsförmedlingen
Författare: Martin Gandal, Erik Hauer, Torbjörn Israelsson
Värdefulla bidrag till undersökningen har lämnats av Emil Johansson och Hanna Frydebo, Enheten
Tjänster och Program vid Arbetsförmedlingen
Datum: 2018-09-24
Diarienummer: Af-2018/0038 4714
Arbetsförmedlingen analys 2018:6

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte	5
1.3 Metod.....	5
2 Undersökningens resultat	5
2.1 Individrelaterade faktorer	5
2.2 Faktorer kring ekonomiskt stöd och regelverk	8
2.3 Kommunrelaterade faktorer	9
2.4 Faktorer rörande Arbetsförmedlingen	10
3 Slutsatser och diskussion	12
Referenser	15
Bilaga 1: Metod	16
Undersökningen	16
Urvalet	16
Bilaga 2: Resultat från fråga 2	17
Bilaga 3: Frågeformulär	19

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Arbetskraftsförsörjningen är en viktig fråga som måste stå högt på agendan. Det gäller inte bara inom arbetsmarknadspolitiken utan också i mycket hög grad inom utbildningsväsendet. Inom många yrken där det råder brist på utbildad arbetskraft är det i många fall ett för lågt tillskott av nya utbildade till arbetsmarknaden. Om det inte sker ett tillräckligt stort tillskott av utbildad arbetskraft till branscher och yrken har Arbetsförmedlingen små möjligheter att klara matchningen på arbetsmarknaden på ett tillfredställande sätt. Arbetet rörande frågor om arbetskraftsförsörjningen kräver en flexibel och konstruktiv samverkan mellan olika aktörer såsom Arbetsförmedlingen, arbetsgivare och kommuner.

Det finns stora behov av grundläggande utbildning och yrkesutbildning bland arbetslösa som saknar en gymnasieutbildning. Mer än var tredje inskriven arbetslös eller i genomsnitt 127 000 personer saknade gymnasieutbildning under år 2017. Bland dessa korttidsutbildade har mer än hälften en utbildning som inte uppfyller grundskolenivån. Övergången till arbete för arbetslösa med kort utbildningsbakgrund är betydligt lägre än för många andra grupper och risken är stor att många av dessa blir arbetslösa under mycket lång tid.

En stor utmaning för Arbetsförmedlingen och kommunerna är att öka arbetslösas övergång till reguljär utbildning under de närmaste åren. Inom Arbetsförmedlingen prioriteras arbetet med att öka övergångarna till grundläggande utbildningar för arbetslösa med kort utbildningsbakgrund, men även övergången till yrkesutbildningar för att motverka bristen på arbetskraft.

Utvecklingen hittills under år 2018¹ visar att det skett en ökning av antalet övergångar till reguljära studier bland personer med kort utbildning jämfört med samma period föregående år. Ökningen av övergångarna är hittills inte i paritet med Arbetsförmedlingens mål och det krävs en resultatförbättring för att myndigheten ska uppnå målet enligt regleringsbrevet för 2018, det vill säga en väsentlig ökning av andelen inskrivna utan fullständig gymnasieutbildning som påbörjar reguljära studier.

Mot bakgrund av arbetslösas övergång till utbildning riskerar att bli lägre än de mål som satts upp för 2018 genomfördes under våren 2018 en intervjuundersökning riktad till ett urval av kommuner och arbetsförmedlingsenheter². Intervjuerna ska

---

¹ Antal individer som gick till reguljära studier mellan januari och augusti 2017 var 7 496. Mellan januari och augusti 2018 har 9 197 individer gått till reguljära studier.

² Se bilaga 1.

klarlägga vilka faktorer som utgör flaskhalsar³ är för att nå upp till angivet mål för året⁴, men även ge indikationer om utvecklingen för hela perioden till år 2021.

1.2 Syfte

Undersökningen syftar till att identifiera vilka faktorer som i störst grad påverkar arbetslösa övergång till vuxenutbildning. Utifrån denna undersökning går det dock inte att kvantifiera i antalet personer hur mycket enskilda faktorer begränsar övergången till utbildning.

1.3 Metod

Uppgifter om vuxenutbildning har inhämtats genom intervjuer med ett urval av kommuner och med lokala företrädare inom Arbetsförmedlingen.

2 Undersökningens resultat

Vi har valt att dela upp resultaten enligt följande:

1. Individrelaterade faktorer
2. Faktorer rörande ekonomiskt stöd och regelverk
3. Kommunrelaterade faktorer
4. Faktorer rörande Arbetsförmedlingen

2.1 Individrelaterade faktorer

Avsnittet behandlar faktorer kring individernas förutsättningar och intresse att påbörja studier inom vuxenutbildningen. Dessa faktorer bedöms i tämligen hög grad påverka vuxenutbildningens omfattning.

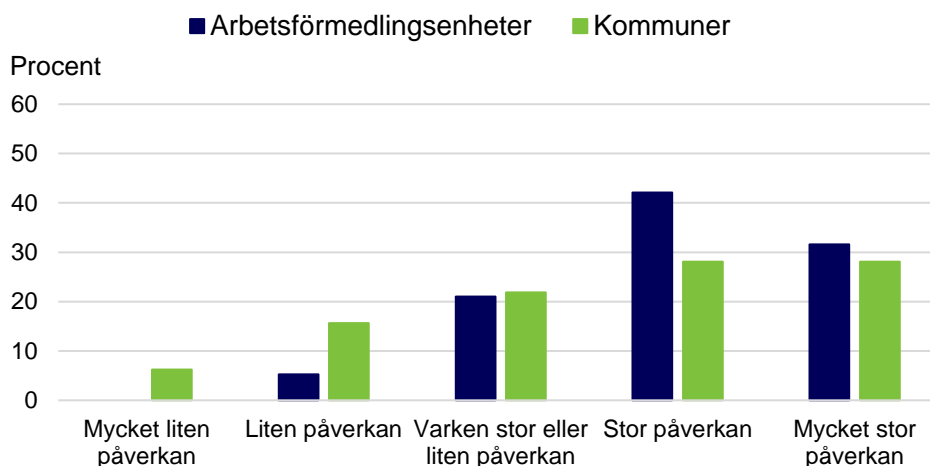
Både arbetsförmedlingsenheter och kommuner anser att intresset för vuxenutbildning bland arbetslösa i hög grad påverkar antalet övergångar till utbildning, se figur 1. En viktig förklaring till detta uppges vara den pågående högkonjunkturen. När det är lättare att hitta ett jobb minskar viljan att påbörja en utbildning. Ett arbete skulle (åtminstone kortsiktigt) ge dem högre inkomst än den ersättning de kan få när de deltar i utbildning.

---

³ Se bilaga 3 för frågeformulär

⁴ Målet för 2018 är 1,1 procent av de inskrivna arbetslösa som saknar fullständig gymnasieutbildning som övergår till reguljära studier

Figur 1: Lågt intresse för vuxenutbildning från potentiella deltagare

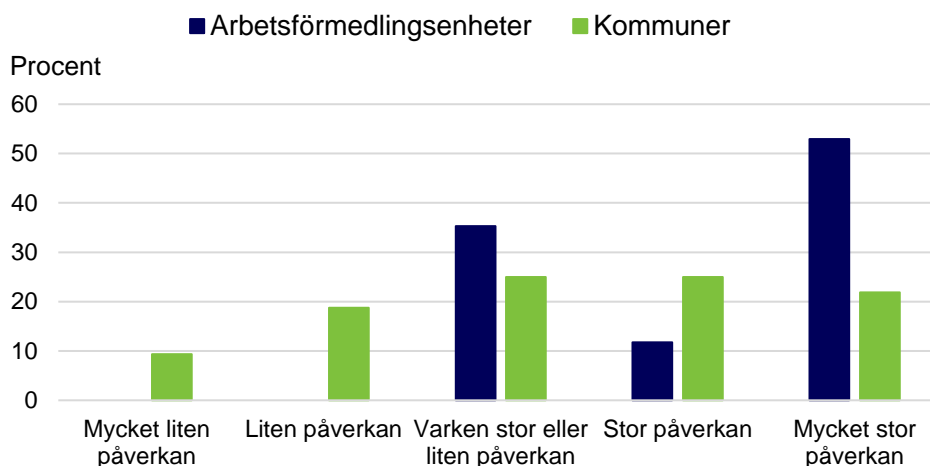

Både arbetsförmedlingsenheter och kommuner är för övrigt också överens om att bristen på vägledningsresurser har en påverkan på övergångarna till utbildning. Det är därför väsentligt att stärka vägledningen, inte minst inom Arbetsförmedlingen, för att nå fler övergångar till utbildning framöver. I intervjuerna med kommunerna nämns även att Arbetsförmedlingen inte har tillräcklig kunskap om vuxenutbildningens verksamhet, vilket är något som behöver stärkas inom ramen för vägledningsarbetet.

I figur 2 framkommer att det finns en viss skillnad i hur arbetsförmedlingsenheter och kommuner bedömer att kunskaper i svenska språket påverkar övergångarna till vuxenutbildning. Svaren från arbetsförmedlingsenheterna ger en tydlig och klar bild av att individernas språkkunskaper är ett stort hinder för att påbörja studier, medan kommunernas svar visar en större spridning. Men den totala svarsbilden visar trots allt att det svenska språkets betydelse för vuxenutbildningens omfattning är betydande. Utifrån undersökningen finns det inga tydliga mönster som pekar på att geografiska eller befolkningsmässiga faktorer skiljer kommunernas resultat åt.

Det råder en samstämmig uppfattning mellan arbetsförmedlingsenheterna och kommunerna att intresset för delta i vuxenutbildningar är för lågt bland potentiella deltagare. Resultaten visar på att det finns ett tydligt ökat utrymme för motiverande och vägledande insatser.

Figur 2: Svaga grundkunskaper i svenska språket (SFI) hos utrikes födda (potentiella) deltagare

Resultaten visar att kommuner med högre övergångar till vuxenutbildning⁵ i mindre grad anser att svaga grundkunskaper i svenska språket påverkar antalet personer som övergår till vuxenutbildning. Kommuner med lägre övergångar till vuxenutbildning anser å sin sida att denna faktor är en stor flaskhals för att utöka antalet platser inom vuxenutbildningen. Våra intervjuer tyder därmed på att de två ovan nämnda grupperna av kommuner gör olika bedömningar rörande kunskapskraven på utbildningsdeltagarna när de ska påbörja en vuxenutbildning.

Arbetsförmedlingsenheterna framhåller även betydelsen av att hitta rätt nivå på utbildningen utifrån deltagarnas förutsättningar och att den faktorn har en stark påverkan på vuxenutbildningen. Dock anser kommunerna att detta har en liten påverkan på övergången till vuxenutbildning (se bilaga 2). De samlade resultaten visar således att arbetsförmedlingsenheterna och kommunerna kan göra olika bedömningar för enskilda individer som ska övergå till utbildning. Detta betyder att variationen i bedömningsnivåer bidrar till att antalet övergångar till vuxenutbildning skiljer sig åt mellan kommuner.

Resultaten understryker att det finns ett fortsatt utrymme att höja kvalitén och resultaten inom SFI⁶ men även att hitta lösningar för att anordna fler utbildningar med språkstöd.

⁵ Enligt ranking i Arbetsförmedlingens klustermodell. Syftet med klustermodellen är att utifrån ett antal resultatindikatorer dela upp arbetsförmedlingsenheterna med hänsyn tagen till deras yttre förutsättningar.

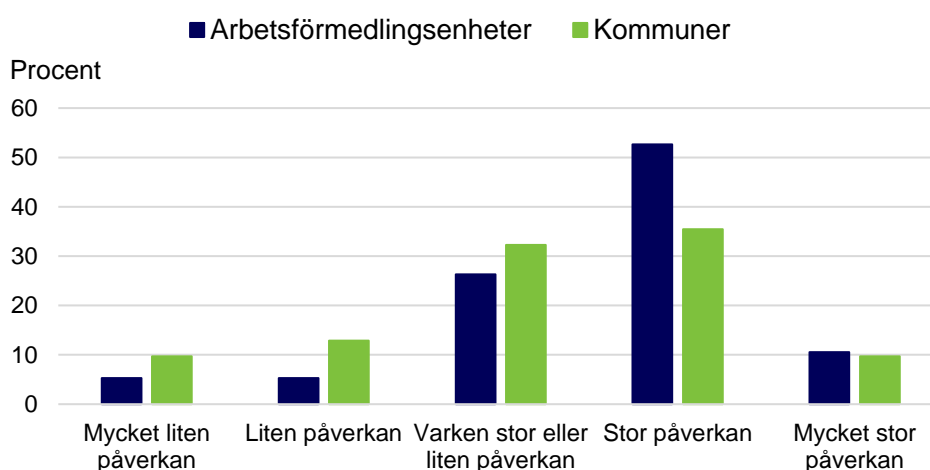
⁶ Svenska för invandrare.

2.2 Faktorer kring ekonomiskt stöd och regelverk

Avsnittet behandlar faktorer som rör ekonomiska stöd och regelverk. Det visar sig att dessa faktorer bedöms ha stor betydelse – av både kommuner och arbetsförmedlingsenheter – för antalet övergångar till vuxenutbildning.

Både arbetsförmedlingsenheter och kommuner är relativt överens om att nivån på det ekonomiska stödet har en stor påverkan på individens beslut att påbörja utbildning, se figur 3. Detta är av allt att döma starkt sammankopplat med intresset av att påbörja en utbildning, vilket visades i figur 1. Att försöka finna ett arbete istället för att studera är i de flesta fall mer ekonomiskt lönsamt för de enskilda individerna och/eller deras familjer (åtminstone på kort sikt). Detta framhålls på ett tydligt sätt i intervjuerna. Det går dock inte att utifrån denna undersökning ange på vilken nivå det ekonomiska stödet borde ligga för att betydligt fler skulle välja en utbildning istället för att försöka finna ett arbete.

Figur 3: Nivå på ekonomiska stödet för att genomgå vuxenutbildning

En tämligen stor andel av arbetsförmedlingsenheterna och kommunerna anser att regelverken runt de ekonomiska stöden i hög grad påverkar antalet övergångar till vuxenutbildningen, se figur 4. Denna svarsbild framkommer på ett mycket tydligt sätt i alla de intervjusvar vi samlat in i undersökningen. Många kommuner och arbetsförmedlingsenheter anser till exempel att det är svårt att hitta deltagare som uppfyller kraven för att erhålla studiestartsstöd.

Statistik från Centrala studiestödsnämnden, CSN, stärker bilden av svårigheterna att öka antalet deltagare med studiestartsstöd. Av ungefär 3 900 ansökningar⁷ avslogs drygt 1 400. Av dessa avslogs ungefär hälften på grund av arbetslöshetskravet⁸.

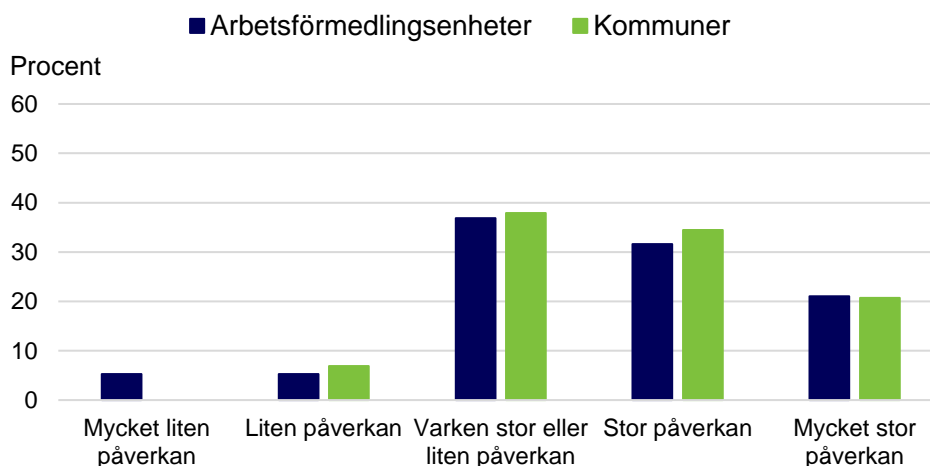
⁷ Under perioden 2 juli 2017 till 30 april 2018

⁸ Att de som beviljas studiestartsstöd ska ha en sammanhängande arbetslöshetsperiod på minst sex månader närmast innan beslutet tas.

Det finns även andra möjligheter att studera med stöd, bland annat får alla som deltar i etableringsprogrammet studera med etableringsersättning och det finns även möjlighet att studera med aktivitetsstöd inom jobb- och utvecklingsgarantin.

Figur 4: Regelverken kring ekonomiska stöd

Svårigheterna kring stöden gäller inte minst hur de ekonomiska stöden förhåller sig till varandra i olika enskilda situationer, till exempel aktivitetsstödet, studiestartsstödet, försörjningsstödet och bostadsbidraget.⁹ De olika stöden kan inverka på den samlade ekonomin för enskilda eller deras familjer och avgöra om de väljer att påbörja en utbildning. Regeringen har infört förändringar av arbetslöshetsvillkoret i studiestartsstödet, dessa förändringar kommer träda i kraft 1 mars 2019. Effekten av förenklingen återstår att se. Men att förenkla regelverken och klarlägga hur olika ekonomiska stöd förhåller sig till varandra är en viktig fråga som behöver genomlysas närmare för att underlätta en ökning av antalet övergångar till studier.¹⁰

2.3 Kommunrelaterade faktorer

Detta avsnitt behandlar några faktorer som främst relateras till kommunernas verksamhet. Resultaten visar att arbetsförmedlingsenheterna anser att dessa faktorer har en större betydelse för vuxenutbildningens omfattning jämfört med kommunernas egen bedömning.

Undersökningen visar att arbetsförmedlingsenheterna och kommunerna till viss del har olika uppfattningar om tillgången på lärare har en påverkan på antalet personer som påbörjar utbildning, se bilaga 2. Arbetsförmedlingsenheterna bedömer att detta

⁹ Bland annat är möjligheterna begränsade att studera med försörjningsstöd, vilket gör att arbetssökande som inte har rätt att studera med aktivitetsstöd, studiestartsstöd etc. är hänvisade till lån genom CSN.

¹⁰ Se även Arbetsförmedlingens delrapport, Incitament till studier, 2018.

är ett hinder för vuxenutbildningens omfattning medan kommunerna är mer splittrade i sin uppfattning.

Svaren varierar mellan kommuner när det gäller hur tillgången på lärare påverkar vuxenutbildningen, se bilaga 2. Detta kan bero på skillnader mellan storstad och landsbygd, men även på det nuvarande antalet elever som studerar i förhållande till tillgängliga lärare. Vissa kommuner uppger i intervjuerna att tillgången på lärare har liten påverkan i dagsläget, men uppfattar sig som känsliga för ytterligare efterfrågan på vuxenutbildning. Det är svårt att dra entydiga slutsatser men mycket tyder på att lärartillgången kommer att vara en återhållande faktor när det gäller utbyggnaden av vuxenutbildningen framöver.

Tillgången på lokaler är, enligt en majoritet av kommunerna inte någon flaskhals för att bibehålla eller bygga ut antalet platser inom vuxenutbildning. Men även här skiljer sig svaren åt mellan arbetsförmedlingsenheterna och kommunerna. Arbetsförmedlingsenheterna anser att tillgången på lokaler har en något större påverkan på övergången till vuxenutbildningen än vad kommunerna anger, dock inte lika stor påverkan som tillgången på lärare (se vidare i bilaga 1).

En viktig faktor som uppges inverka på deltagandet i vuxenutbildning är kommunens möjlighet att erbjuda undervisning med språkstöd. Arbetsförmedlingsenheterna anser även här att detta har större påverkan på vuxenutbildningen än vad kommunerna anger, se bilaga 2.

Av arbetsförmedlingsenheterna anser 83 procent att detta har en stor eller mycket stor påverkan medan motsvarande andel för kommunerna är 64 procent. Även om resultaten varierar något mellan arbetsförmedlingsenheter och kommuner så tyder resultaten på att undervisning med språkstöd är en viktig faktor som skulle underlätta övergången till studier för personer som har särskilda behov av det stödet. I intervjuerna med kommunerna framkommer att variationen av språk bland de nyanlända utgör ett betydande hinder för att erbjuda undervisning med språkstöd.

Vi kan konstatera att få kommuner anser att antalet studiestarter är en flaskhals likaså när det gäller tillgången till vägledningsresurser inom kommunen. Arbetsförmedlingsenheterna anser i något högre grad än kommunerna, att dessa faktorer påverkar antalet platser inom vuxenutbildning. Dock gäller detta inte en majoritet av arbetsförmedlingsenheterna (se figur i bilaga 2). De redovisade skillnaderna kan variera något beroende på att kommunernas storlek¹¹ men också på brister i kunskapen om varandras verksamheter.

2.4 Faktorer rörande Arbetsförmedlingen

Avsnittet behandlar vissa faktorer som kan hänvisas till Arbetsförmedlingens verksamhet. Både kommunerna och arbetsförmedlingsenheterna bedömer att det finns ett utrymme att ytterligare öka fokus på arbetet med att öka övergångarna till vuxenutbildningen.

---

¹¹ Små kommuner har svarare att erbjuda utbildningar med tätare studiestarter.

Arbetsförmedlingsenheterna och kommunerna är relativt överens om att bristen på vägledningsresurser (karriärvägledning) inom Arbetsförmedlingen har en påverkan på antalet som deltar i vuxenutbildningen. Majoriteten av kontoren och hälften av kommunerna har svarat stor påverkan eller mycket stor påverkan, se bilaga 2.

Vi har även analyserat hur svaren skiljer sig åt mellan arbetsförmedlingsenheter som har fler övergångar till vuxenutbildning och arbetsförmedlingsenheter med färre övergångar. Kommuner som har fler övergångar anser att bristen på vägledningsresurser inom Arbetsförmedlingen – det vill säga tillhandahålla karriärsutveckling för arbetslösa - har en stor påverkan på antalet som övergår till vuxenutbildningen. Kommuner med färre övergångar till vuxenutbildning anser å sin sida att vägledningsresurserna inom Arbetsförmedlingen inte är en lika stor flaskhals.

De olika resultaten mellan grupperna är överraskande. Det är svårt att exakt fastställa vad detta beror på, och i hur stor omfattning detta påverkar det totala flödet till vuxenutbildning. Skillnaden kan bero på att kommuner med högre flöde till vuxenutbildning har en mer ambitiös verksamhet – med högre mål - som därmed också ställer högre krav på Arbetsförmedlingen. I den enkätundersökning som låg till grund för Arbetsförmedlingens uppföljningsrapport ”Matchning till jobb genom utbildning” (2017) framkom det att marknadsområden med högre övergångar till studier såg stora behov av att utveckla vägledningsarbetet och ett behov av resurser trots att man - till skillnad från marknadsområden med lägre resultat - redan hade tagit steg för att förbättra vägledningsarbetet. Även i den undersökningen verkar det således finnas indikationer på att man i mer ambitiösa delar av verksamheten ställer högre krav på den egna förmågan att vägleda till utbildning.

Kommunerna upplever att samarbetet med Arbetsförmedlingen i regel fungerar bra, men att Arbetsförmedlingens kunskap om det reguljära utbildningsväsendet behöver öka. Detta resultat går i linje med en rapport som Arbetsförmedlingen och Skolverket nyligen publicerade (Arbetsförmedlingen, 2018) som avsåg utbildningsplikten.¹² Enligt rapporten upplever kommunerna att samverkan med Arbetsförmedlingen är god, men utvecklingsbehov finns bland annat i arbetet kring utbildningsplikten. Det framgår även att företrädare inom Arbetsförmedlingen upplever informationsutbytet som en viktig utmaning i samverkan med kommunerna. Det vill säga utbytet av information om enskilda individer för att lättare kunna kartlägga deras behov och följa deras utveckling. Arbetsförmedlingsenheterna upplever bland annat att signalerna från den kommunala vuxenutbildningen och kommunens försörjningsstöd är motstridiga eller att dessa funktioner inte delar information med varandra i tillräcklig utsträckning. Detta kan leda till att arbetsförmedlingsenheterna inte har fullständig information om dimensioneringen av utbildningsplatserna. Det finns behov av att systematisera samverkan för att säkerställa ett så bra och heltäckande utbildningsutbud som möjligt.

---

¹² Utbildningsplikten innebär att arbetssökande som efter en arbetsmarknadspolitisk bedömning inte är matchningsbar i nuläget måste ta del av reguljär vuxenutbildning. Utbildningsplikten omfattar personer som deltar i etableringsuppdraget och som bedöms vara i behov av utbildning för att kunna skaffa sig ett arbete. Kravet på att utbilda sig berör därmed främst nyanlända som har kort utbildning och särskilt de som saknar grundskolekompetens.

Vidare visar promemorian ” När påbörjas arbetsmarknadspolitiska insatser med inslag av reguljär utbildning?” från Arbetsförmedlingen (2016) att ökade inskrivningstider för arbetssökande inom Arbetsförmedlingen med särskilt stora utbildningsbehov är ett problem. Att från både Arbetsförmedlingens och kommunens sida motivera och vägleda dessa arbetslösa i ett tidigt skede är ett viktigt arbete för att öka övergången till utbildning. I rapporten om utbildningsplikten nämns också att de lokala arbetsförmedlingskontoren anser att arbetsförmedlarna behöver ytterligare kompetenshöjning i det studiemotiverande arbetet med arbetssökande. Detta går helt i linje med resultaten i denna rapport.

3 Slutsatser och diskussion

Undersökningen visar att det framför allt är individrelaterade faktorer och faktorer som rör regler och ekonomiska villkor som håller tillbaka övergångarna av arbetslösa till vuxenutbildning. Men även andra faktorer inverkar på övergångarna såsom bristen på lärare samt behovet av mer vägledning och studiemotiverande arbete inom Arbetsförmedlingen.

En stor utmaning för Arbetsförmedlingen och kommunerna är att öka arbetslösas övergång till reguljär utbildning under de närmaste åren. Men det kommer av allt att döma ta tid¹³ innan utbildningssatsningen för arbetslösa med kort utbildning når sin fulla effekt. Vägen från arbetslöshet via utbildning till arbete är lång för många berörda arbetslösa varvid det ofta krävs flera år av utbildning - ofta en kedja av olika slag av utbildningar. Det finns även flaskhalsar som håller tillbaka utbyggnadstakten av vuxenutbildningen. Vår undersökning visar att det inte bara finns en utan flera faktorer (flaskhalsar) som påverkar vuxenutbildningens omfattning i en kommun.

Nedan anges en rad faktorer som rangordnats efter i vilken grad de enligt undersökningen bedöms hålla tillbaka övergångarna till vuxenutbildning:

- Lågt intresse för vuxenutbildning från potentiella deltagare
- Svaga grundkunskaper i svenska språket hos utrikes födda (potentiella) deltagare
- Möjligheten att erbjuda undervisning med språkstöd
- Samarbetet mellan kommunen och Arbetsförmedlingen kring vuxenutbildning
- Regelverken kring de olika ekonomiska stöden som rör deltagandet i vuxenutbildning
- Nivå på ekonomiska stödet för att genomgå vuxenutbildning
- Prioriteringar inom Arbetsförmedlingen gällande övergången till reguljär vuxenutbildning
- Brist på vägledningsresurser inom Arbetsförmedlingen
- Tillgången på lärare inom vuxenutbildning
- Hitta rätt nivå på vuxenutbildningen utifrån deltagarnas förutsättningar

---

¹³ Mot bakgrund av att ökningen av övergångarna till utbildning hittills skett i långsam takt och att målet för 2018 riskerar att inte uppnås.

- Tillgången på lokaler för vuxenutbildning
- Brist på vägledningsresurser i kommunen
- För få studiestarter inom vuxenutbildning under året

De största flaskhalsarna avseende övergången till vuxenutbildning avser faktorer som är kopplade till potentiella utbildningsdeltagare, dvs. individrelaterade faktorer. Men även regelverk och ekonomiska villkor uppges i lika hög grad verka återhållande på övergångarna till vuxenutbildning.

Det finns i många kommuner en klar ambition att utöka vuxenutbildningen. Denna bild bekräftas i vår undersökning men även i den intervjuundersökning som Arbetsförmedlingen genomfört inför Arbetsmarknadsprognosen våren 2018. Kommunerna anger i vår undersökning att de ekonomiska resurserna inte är någon restriktion för att erbjuda vuxenutbildning till arbetslösa som har behov av utbildning. Det fanns överlag mer ekonomiska medel till vuxenutbildning år 2017¹⁴ än vad kommunerna förbrukat och vår undersökning tyder på att situationen kan bli densamma för år 2018. Den generella slutsatsen är att resurstilldelningen ökar men inte att resursanvändningen ökar i samma utsträckning. Det är således flera andra faktorer än de ekonomiska som bromsar utbyggnaden av vuxenutbildning.

Enligt svaren i intervjuundersökningen återfinns en mycket stor del av utbildningarna inom yrkesvux¹⁵. En begränsad del av utbildningsutbudet finns inom grundvux¹⁶. Även om det finns ett visst utbud av kombinationer mellan dessa två typer av utbildningar så återstår frågan i vilken utsträckning arbetslösa med den allra svagaste utbildningsbakgrunden (de som saknar en utbildningsnivå som motsvarar grundskola) tar del av utbildningssatsningen. Det finns en risk för att en stor del av denna utbildningskategori inte ges den möjligheten, vilken de i hög grad skulle behöva för att ta steg närmare arbetsmarknaden.

Samtidigt kan det finnas svårigheter att motivera arbetslösa med den allra svagaste utbildningsbakgrunden att påbörja en utbildning, men även att finna rätt nivå på utbildningarna på grund av personernas skiftande förutsättningar och bakgrund. Här behövs ett mer intensifierat arbete med studiemotiverande insatser och vägledning, vilket också är på väg att ske inom den nyligen beslutade strategin om karriärvägledning (inom Arbetsförmedlingen). Den strategin kan spela en viktig roll både för att klara målet om betydligt fler övergångar till utbildning, men också för att gynna kompetensförsörjningen utifrån ett bredare perspektiv.

Det finns även flaskhalsar inom den kommunala verksamheten när det gäller att anordna platser för arbetslösa inom vuxenutbildning. Det är ofta faktorer som är svåra att lösa på kort sikt och de kan även riskera att hålla tillbaka en ökning av antalet platser inom vuxenutbildningen på lång sikt. En flaskhals är att tillgången på lärare är knapp överlag inom hela utbildningsväsendet och att detta påverkar även möjligheten att erbjuda fler vuxenutbildningar. Risken är stor att lärarbristen blir en än större återhållande faktor för utbygganden av vuxenutbildningen framöver. Vår

¹⁴ Uppgifter från Sveriges kommuner och landsting, SKL.

¹⁵ En gymnasial yrkesutbildning inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen

¹⁶ En grundskoleutbildning inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen

undersökning har inte närmare belyst om det finns vissa typer av utbildningar som påverkas mer än andra av den stora lärarbristen.

Resultaten i vår undersökning visar på att en skillnad i resultat mellan kommunerna beror på tillämpningen av SFI nivå¹⁷ för att den arbetslöse ska kunna gå vidare inom vuxenutbildning. Kommuner som ställer krav på högre nivå inom SFI får således en lägre övergång till utbildning jämfört med kommuner som godtar en lägre SFI nivå.¹⁸ Detta påverkar inte enbart storleken på flödet till vuxenutbildning utan kan även att påverka studieresultaten av vuxenutbildningen i de enskilda kommunerna. Det skulle därför vara av stort intresse att följa upp resultaten efter slutförd vuxenutbildning och jämföra i vilken grad dessa skillnader i tillämpning har betydelse för de personer som deltagit i utbildning, dvs. i vilken grad de lyckats genomföra vuxenutbildningen och hur den senare har påverkat inträdet i arbetslivet.

---

¹⁷ För att gå vidare till reguljära studier kräver många kommuner ett godkänt betyg i Svenska för invandrare(SFI) nivå D

¹⁸ Se även Skolverket rörande svar angående regeringsuppdraget om hinder för individer med bristande kunskaper i svenska språket att delta inom kommunal vuxenutbildning, Dnr 5.1.3–2018:626

Referenser

Andersson Eva-Lotta, *Fördjupning till Arbetsförmedlingens nationella strategi för karriärsvägledning*, Arbetsförmedlingen 2018

Andersson Eva-Lotta, *Sammanställning av enkät om samlokaliserad vägledning*, Arbetsförmedlingen 2017

Almérus Annelie, Gustavsson Håkan, Israelsson Torbjörn, Mångs Andreas, Nyberg Petra, *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2018*, Arbetsförmedlingen 2018

Bohlin Olsson Christina, *Incitament för studier*, Arbetsförmedlingen 2018, Af-2018/0027 1987

Frydebo Hanna, Granath Johan, Ejdeholm Persson Lotta, Gäfvert Andreas, *Bilaga 2: Resultatbeskrivning, Uppföljning av Arbetsförmedlingens strategi för matchning till jobb genom utbildning*, Arbetsförmedlingen 2017

Hult, Lillemor & Gäfvert, Andreas, *Utbildningsplikt för deltagare med kort utbildning i etableringsprogrammet*, Arbetsförmedlingen, 2018, Af-2018/00065978

Johansson, Emil, Arbetsförmedlingen, 2016, *När påbörjas arbetsmarknadspolitiska insatser med inslag av reguljär utbildning?* Arbetsförmedlingen 2016, Af-2016/00308007

Johansson Emil, Frydebo Hanna, *Uppföljning av införande och resultat Matchning till jobb genom utbildning*, Arbetsförmedlingen 2018, Af-2018/0009 2974

Petersson Sara, *Hinder för nyanlända att delta i vuxenutbildningen*, Arbetsförmedlingen 2016, Af-2016/158 098

Bilaga: *Hinder för nyanlända att delta i vuxenutbildningen*, Arbetsförmedlingen, 2016, Af-2016/158 098

Bilaga 1: Metod

Undersökningen

Uppgifter om vuxenutbildning har inhämtats genom intervjuer med ett urval av kommuner och med lokala företrädare inom Arbetsförmedlingen.

Undersökningen genomfördes i två steg:

1. Ett slumpmässigt urval av arbetsförmedlingsenheter¹⁹ utifrån deras resultat i andel kortutbildade som går till reguljär utbildning. Urvalet stratifierades utifrån arbetsförmedlingsenheternas resultat, rensat för yttre förutsättningar enligt Arbetsförmedlingens klustermodell²⁰. De kommuner²¹ som faller inom arbetsförmedlingsenheternas upptagningsområde inkluderades sedan i urvalet.
2. Telefonintervjuer genomfördes med berörda arbetsförmedlingsenheter och kommuner. Intervjuerna genomfördes mellan den 25 april 2018 och den 25 maj 2018.²²

I fråga 2 bedöms graden av påverkan av faktorerna på en skala från noll till tio. I syfte att illustrera resultaten tydligt grupperas skalan enligt följande:

- 0-1 – Mycket liten påverkan.
- 2-3 – Liten påverkan.
- 4-6 – Varken stor eller liten påverkan.
- 7-8 – Stor påverkan.
- 9-10 – Mycket stor påverkan.

På grund av partiella bortfall och intervjuobjektens olika tolkningar av frågan har ingen analys utförts på fråga ett. En viktig anledning till att kommunerna har svårt att besvara fråga ett är att många kommuner köper utbildning av externa aktörer. Följande fyra avsnitt behandlar faktorer som kan hänvisas till kommunen som påverkar förmågan att bygga ut och bibehålla platser inom vuxenutbildningen.

Urvalet

I urvalet ingick 13 arbetsförmedlingsenheter och 45 kommuner. Svarsfrekvensen uppgick till 100 procent för arbetsförmedlingsenheterna och 73 procent för kommunerna. Den totala svarsfrekvensen blev 79 procent. Det finns ett partiellt bortfall i fråga 1 men även några partiella bortfall inom fråga 2.

---

¹⁹ En kontorsenhet består av ett antal lokala kontor. Dess upptagningsområde omfattar ett visst geografisk område.

²⁰ Vi har applicerat Arbetsförmedlingens klustermodell på variabeln *andel kortutbildade inskrivna arbetslösa som övergår till reguljära studier*. Oberoende variabler i modellen är *sökandesammansättning (index som väger samman arbetssökandes egenskaper som t.ex. ålder, kön, utbildning och födelseland), enhetens storlek, befolkningstäthet, antal arbetslösa i relation till befolkningen*.

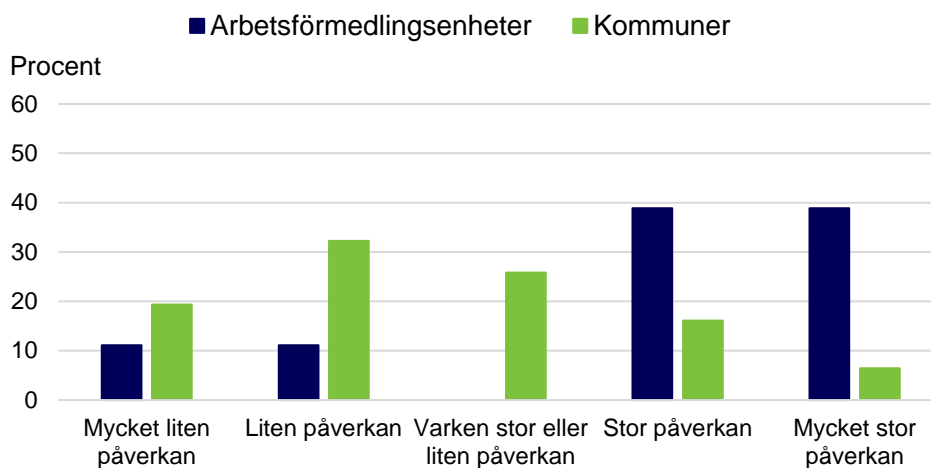
²¹ Urvalet innehåller kommuner från storstadsområden, mindre städer samt landsbygd.

²² Se bilaga för frågeformulär.

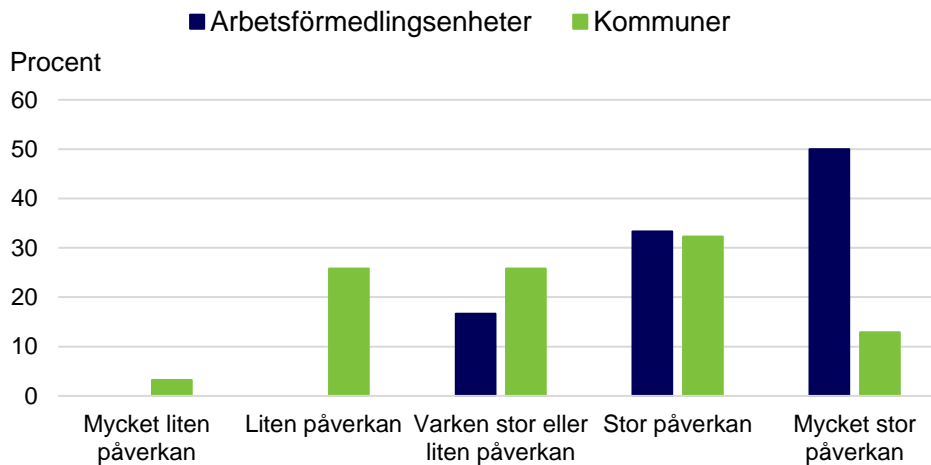

Bilaga 2: Resultat från fråga 2

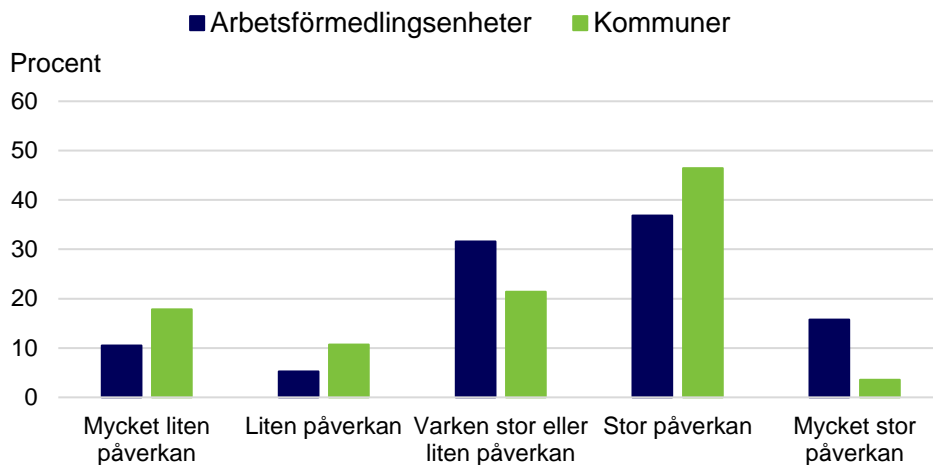
Tillgången på lärare inom vuxenutbildningen

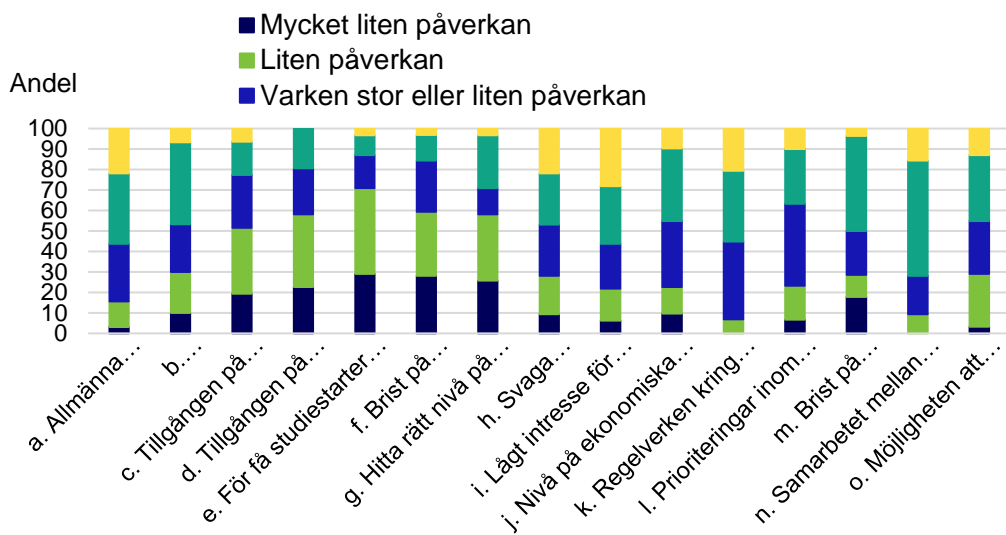
Möjligheten att erbjuda undervisning med språkstöd

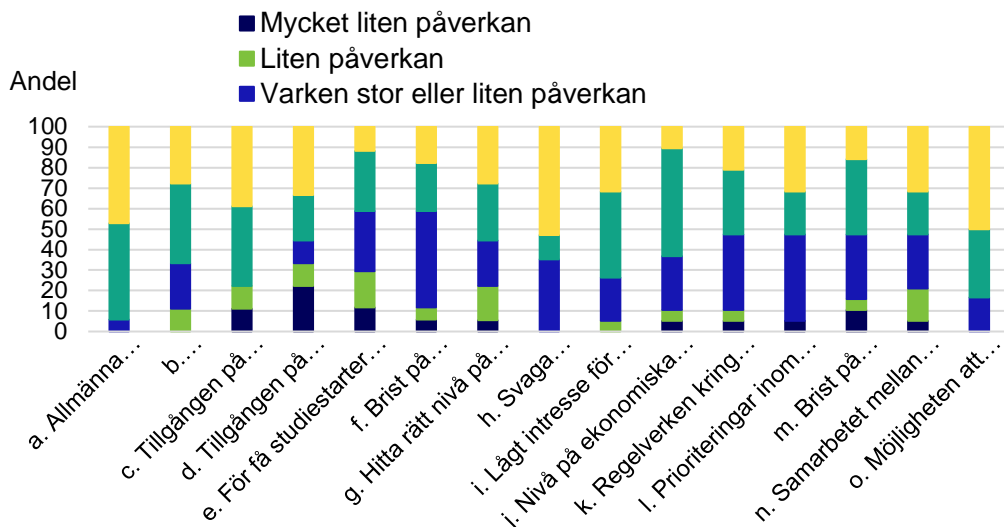
Brist på vägledningsresurser inom Arbetsförmedlingen

Kommunernas svar

Arbetsförmedlingsenheternas svar

Bilaga 3: Frågeformulär

1. Hur många platser har funnits och planeras inom kommunal vuxenutbildning åren 2017 respektive 2018?

Ange antal platser för respektive år

2017	2018
därav grundläggande utbildning	

2. Hur stor påverkan har nedanstående faktorer på vuxenutbildningens omfattning för åren 2018 och 2019?

Markera med kryss för er bedömning, hög siffra medför att faktorn har en stor påverkan på att upprätthålla eller bygga ut antalet platser inom vuxenutbildningen.

	Ingen påverkan					Mycket stor påverkan					
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a. Allmänna prioriteringar av resurser inom kommunens verksamhet											
b. Utbildningsförvaltningens allmänna kapacitet											
c. Tillgången på lärare inom vuxenutbildning											
d. Tillgången på lokaler för vuxenutbildning											

e. För få studiestarter inom vuxenutbildning under året																				
f. Brist på vägledningsresurser i kommunen																				
g. Hitta rätt nivå på vuxenutbildningen utifrån deltagarnas förutsättningar																				
h. Svaga grundkunskaper i svenska språket (SFI) hos utrikes födda (potentiella) deltagare																				
i. Lågt intresse för vuxenutbildning från potentiella deltagare																				
j. Nivå på ekonomiska stödet för att genomgå vuxenutbildning																				
k. Regelverken kring de olika ekonomiska stöden som rör deltagandet i vuxenutbildning																				
l. Prioriteringar inom Arbetsförmedlingen-övergången till reguljär vuxenutbildning																				
m. Brist på vägledningsresurser inom Arbetsförmedlingen																				
n. Samarbetet mellan kommunen och Arbetsförmedlingen kring vuxenutbildning																				
o. Möjligheten att erbjuda undervisning med språkstöd																				

Eventuella**kommentarer:** _____

_____